

Gdańsk, dnia 5 maja 2011 r.

RPO-670735-XIX/11/BF

**Wyciąg z Raportu Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji
w Izbie Zatrzymań Oddziału Żandarmerii
Wojskowej w Elblągu
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 7 kwietnia 2011 r. do Izby Zatrzymań Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu (zwanej dalej: Izba), udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, jego przedstawiciele sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób osadzonych w Izbie, dokonując oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji:

- przeprowadzono rozmowy na temat funkcjonowania Izby z Komendantem Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu, Komendantem Izby Zatrzymań, oraz profosem pełniącymi dyżur w Izbie w dniu wizytacji;
- dokonano oglądu Izby, w tym: pomieszczeń dla osadzonych żołnierzy, sanitariatów, magazynu do przechowywania przedmiotów przyjętych do depozytu, a także ubrań roboczych, pościeli, bielizny czystej i brudnej oraz środków higieny i czystości, palarni, a także pokoju dyżurnego;

– zapoznano się z następującą dokumentacją Izby: Instrukcją obsługi izby zatrzymań, książką meldunków, książką ewidencji osób i depozytu, książką skarg i wniosków, świadectwem wzorcowania alkomatu.

Dokonane w oparciu o powyższe czynności ustalenia, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji przekazali Komendantowi Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu oraz wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Regulamin Izby Zatrzymań oraz Porządek dnia Izby Zatrzymań Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu.

2. Charakterystyka Izby.

Izba Zatrzymań Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu funkcjonuje na podstawie rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 11 marca 2010 roku w sprawie izb zatrzymań (Dz. U. Nr 63, poz. 394), zwanego dalej rozporządzeniem.

W wizytowanej Izbie umieszczane są osoby zatrzymane w przypadkach określonych w art. 17 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. nr 123, poz. 1353, ze zm.), tj. zatrzymanych w przypadkach i trybie określonym w przepisach o postępowaniu karnym, jak również osoba żołnierza:

- 1) który stwarza w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego albo dla mienia;
- 2) co do którego istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełnił on wykroczenie, a zachodzi obawa co do jego ucieczki lub ukrycia się albo zatarcia śladów, bądź też nie można ustalić jego tożsamości;
- 3) który został ujęty na gorącym uczynku popełnienia wykroczenia albo w pościgu podjętym bezpośrednio po popełnieniu tego czynu;
- 4) który rażąco narusza dyscyplinę wojskową lub porządek publiczny, jeżeli zachodzi obawa co do jego ucieczki lub ukrycia się albo zatarcia śladów czynu bądź

nie można ustalić jego tożsamości albo gdy zatrzymanie jest niezbędne do niezwłocznego przywrócenia dyscypliny wojskowej lub porządku publicznego;

5) który, będąc pozbawiony wolności, samowolnie opuścił izbę zatrzymań, areszt śledczy, zakład karny lub wojskowy areszt dyscyplinarny albo opuścił je na podstawie zezwolenia właściwego organu i w wyznaczonym terminie nie powrócił do nich;

6) który, pełniąc niezawodową służbę wojskową, samowolnie przebywa poza jednostką wojskową lub wyznaczonym miejscem przebywania;

7) który w mundurze wojskowym znajduje się w miejscu publicznym pod wpływem środka odurzającego lub substancji psychotropowej albo środka zastępczego;

8) który nosi mundur wojskowy albo posiada uzbrojenie lub wyekwipowanie wojskowe, niezgodne z obowiązującymi przepisami.

Umieszczenie w Izbie można również zastosować wobec żołnierza będącego w stanie nietrzeźwości lub odurzenia w obiekcie zajmowanym przez organ wojskowy, a także w rejonie obiektów koszarowych lub zakwaterowania przejściowego jednostki wojskowej albo w innym miejscu wykonywania zadań służbowych lub w miejscu publicznym, który swoim zachowaniem daje powód do zgorszenia, znajduje się w okolicznościach zagrażających jego zdrowiu lub życiu albo zagraża zdrowiu lub życiu innej osoby lub mieniu, co wynika z art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2009 roku o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. Nr 190, poz. 1474). W wizytowanej Izbie nie są umieszczani żołnierze na podstawie art. 88 ust. 1-3 ustawy o dyscyplinie wojskowej, tj. osoby skazane na karę aresztu izolacyjnego, wobec czego jednostka nie dysponuje pomieszczeniami dla żołnierzy odbywających taką karę.

Pojemność Izby wynosi obecnie 7 miejsc (2 pomieszczenia 2-osobowe i jedno pomieszczenie 3-osobowe). Żołnierze nietrzeźwi umieszczani są zazwyczaj w dwuosobowym pomieszczeniu znajdującym się najbliżej wejścia do Izby.

Z informacji uzyskanych od Komendanta Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu wynika, iż w roku 2010 roku w Izbie umieszczonych zostało 7 żołnierzy,

zaś w roku bieżącym w Izbie nie umieszczono żadnej osoby. W roku ubiegłym, jak i bieżącym w placówce nie miało miejsca żadne wydarzenie nadzwyczajne, nie zostało złożone żadne zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Ponadto, nie toczą się obecnie żadne postępowania dyscyplinarne ani karne wobec obsługi Izby.

Od czasu utworzenia Izby Zatrzymań Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu nie była ona kontrolowana przez Powiatową Państwową Inspekcję Sanitarną.

3. Warunki bytowe.

Przeprowadzony ogląd pomieszczeń oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły stwierdzić, iż wyposażenie Izby nie spełnia wszystkich wymogów określonych przepisami rozporządzenia.

W dniu wizytacji funkcjonowały wszystkie pomieszczenia. Pierwsze pomieszczenie dla osadzonych (2-osobowe) wyposażone było w drewniany podest do spania, który zajmował całą szerokość pomieszczenia. W pomieszczeniu brak było szafek na rzeczy osobiste osób osadzonych. Z informacji uzyskanych od Komendanta Izby wynika, iż w tym pomieszczeniu zazwyczaj umieszczani są osadzeni znajdujący się w stanie nietrzeźwości.

W ocenie wizytujących, pomieszczenie to, do czasu zamontowania nowych łóżek powinno być przeznaczone dla jednej osoby. Pomieszczenie to bowiem nie spełnia wymogów rozporządzenia, gdyż nie ma wyodrębnionych łóżek jednoosobowych dla osadzonych, wobec czego w sytuacji umieszczenia w nim dwóch osób, musiałyby one spać na jednym podeście, co może stanowić naruszenie prawa do intymności i swobody osobistej. Pozostałe pomieszczenia wyposażone są w składane łóżka drewniane, które na dzień przymocowywane są do ściany.

W każdym z pomieszczeń znajduje się odpowiednia liczba taboretów oraz stołów, trwale przymocowanych do podłogi. Jednakże w pomieszczeniu nr 2 zastrzeżenia wizytujących budziły krawędzie taboretów, które były ostre, co nie

spełnia wymogu określonego w § 8 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia. Pomieszczeni te wyposażone są w szafki na rzeczy osobiste osadzonych.

Ściany pomieszczeń zostały pomalowane zmywalną farbą olejną. Są one czyste, bez większych uszkodzeń. Ponadto, w pokojach zamontowano uchylne okna, zabezpieczone od wewnątrz siatką stalową. Kaloryfery w salach również zabezpieczone są siatką. Temperatura panująca w salach dla zatrzymanych nie budziła zastrzeżeń przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji. Jednakże w pomieszczeniu nr 1 niesprawną była wentylacja, w związku z czym w pomieszczeniu panował zaduch. Każde z pomieszczeń wyposażone jest w przycisk instalacji przyzywowej, umożliwiający w razie potrzeby wezwanie żołnierza pełniącego służbę w Izbie.

W Izbie znajduje się również palarnia, która jest umiejscowiona obok magazynu. Wentylacja w palarni działała prawidłowo, nie budziła zastrzeżeń wizytujących. Palenie tytoniu przez osadzonych żołnierzy możliwe jest w godzinach określonych w Porządku dnia Izby, tj. w w godzinach 7.30-7.45, 14.00-14.15 oraz 18.30-18.45. Stan ten jest zgodny z rozporządzeniem Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 maja 2000 roku w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podległych Ministrowi Obrony Narodowej (Dz. U. Nr 44, poz. 512), które wskazuje na dopuszczalność palenia tytoniu w miejscu i czasie określonym w porządku dnia.

Na terenie Izby mieści się pomieszczenie sanitarne do utrzymywania higieny osobistej, w którym znajdują się dwie umywalki, toaleta, prysznic oraz pralka. W dniu wizytacji w pomieszczeniu znajdowały się zarówno ręczniki, jak i mydło. Wentylacja działała sprawnie. Stan pomieszczenia można określić jako dobry, nie budził on zastrzeżeń wizytujących.

Jedno z pomieszczeń spełnia rolę magazynu, w którym wyodrębnione są półki na rzeczy osobiste osadzonych oraz czystą bieliznę pościelową i ubrania robocze. Ponadto, znajdują się tam również kosze na rzeczy osobiste osadzonych chorych zakaźnie oraz na brudną bieliznę pościelową. W magazynie mieści się także metalowa

szafa, w której przechowywany jest depozyt dla rzeczy wartościowych zatrzymanych osadzonym. W pomieszczeniu tym znajduje się również zestaw do udzielenia pierwszej pomocy przedmedycznej oraz środki przeznaczone do higieny osobistej osadzonych żołnierzy. Z informacji uzyskanej od dyżurnego profosa wynika, iż to w magazynie wykonywane są czynności wstępne, w toku których osadzony żołnierz przekazuje do depozytu swoje rzeczy, jak również jest informowany o przysługujących mu w Izbie prawach i obowiązkach, ponadto tutaj także przeprowadzana jest kontrola osobista.

W Izbie nie zostało wyodrębnione pomieszczenie do przygotowywania lub podgrzewania posiłków – ponieważ wyżywienie jest zapewniane przez kuchnię znajdującą się na terenie Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu. W przypadku osadzenia żołnierzy w Izbie zgłaszane jest zapotrzebowanie na prowiant, który następnie jest dostarczany do jednostki w zabezpieczonych termosach. Z informacji uzyskanej do Komendanta Izby wynika, iż dzienna stawka żywieniowa dla osadzonych żołnierzy wynosi 14,67 zł.

4. Informowanie żołnierzy o przysługujących im prawach.

W czasie wizytacji ustalono, iż podczas osadzania w Izbie każdy żołnierz jest ustnie informowany o prawach i obowiązkach, które przysługują mu w jednostce. Fakt ten należy ocenić pozytywnie, gdyż rozporządzenie nie przewiduje obowiązku takiego pouczenia, poza pouczeniem o możliwości złożenia pieniędzy do depozytu. Ponadto, w każdym pomieszczeniu przeznaczonym dla osób osadzonych znajduje się w widocznym miejscu obok drzwi zarówno Regulamin Izby, jak i Porządek dnia Izby, wobec czego osadzony żołnierz może w każdej chwili zapoznać się z prawami i obowiązkami w Izbie. Zarówno Regulamin, jak i Porządek dnia, są zgodne z przepisami prawa.

5. Stosowanie przymusu bezpośredniego i ochrona przed niewłaściwych traktowaniem

Z informacji uzyskanych od Komendanta Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu wynika, iż w roku 2010 roku, w Izbie nie stosowano środków przymusu bezpośredniego wobec osadzonych żołnierzy.

Ponadto, pozytywnie należy ocenić okoliczność, iż w związku z zawodową służbą wojskową pełnioną również przez kobiety, do ewentualnej służby w Izbie zatrzymań przeszkolone zostały kobiety, które w razie konieczności będą mogły wchodzić w skład obsługi jednostki.

7. Prawo do opieki medycznej

W Izbie nie zostało wydzielone pomieszczenie lekarskie – wszystkie badania osadzanych żołnierzy odbywają się w ambulatorium znajdującym się na terenie Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu. Brak obowiązku wydzielenia pomieszczenia lekarskiego w sytuacji, gdy na terenie tej samej jednostki wojskowej, na którym znajduje się Izba, funkcjonuje ambulatorium wynika z przepisu § 3 pkt 1 rozporządzenia. Z informacji uzyskanych do Komendanta Izby wynika, iż każdy osadzony żołnierz jest przed przyjęciem do jednostki badany przez lekarza celem uzyskania stosownego zaświadczenia o braku przeciwwskazań do umieszczenia w Izbie.

8. Wnioski i zalecenia

Czynności przeprowadzone przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji pozwalają uznać, iż w Izbie Zatrzymań Oddziału Żandarmerii Wojskowej w Elblągu – generalnie rzecz biorąc – przestrzegane są prawa osób osadzonych. Na podkreślenie zasługuje fakt rzetelnego i czytelnego prowadzenia całej dokumentacji Izby.

Po przeanalizowaniu problemów, jakie pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji zauważyli podczas wizytacji oraz zapoznaniu się z dokumentacją uznano,

iż celem poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących żołnierzom i dostosowania warunków bytowych do wymagań stawianych przez rozporządzenie należy:

1. podjąć działania zmierzające do zmiany pojemności pomieszczenia nr 3, w którym znajduje się podwójny podest do spania, na jedną osobę osadzoną, do czasu przeprowadzenia remontu Izby;
2. podjąć działania celem wyposażenia drzwi do pomieszczeń dla osadzonych w drzwiczki służące do podawania posiłków oraz do zakładania kajdanek osobom w nich umieszczonym;
3. wyposażyć drzwi wejściowe i okna w pomieszczeniach dla osadzonych w urządzenia sygnalizujące ich otwarcie;
4. zapewnić odpowiednią wentylację w pomieszczeniu nr 3;
5. wyeliminować ostre krawędzie taboretów w pomieszczeniu nr 2;
6. wyposażyć Izbę w instalację alarmową sygnalizującą oficerowi dyżurnemu jednostki o zagrożeniu życiu i zdrowia osób przebywających w pomieszczeniu.